

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Сертифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)

Кафедра права

ЗАТВЕРДЖЕНО
Постанова вченої ради
24.04.2023
протокол № 6, п. 5

ВВЕДЕНО В ДІЮ
Наказ від 25.04.2023 № 54

ФІЛОСОФІЯ /
PHILOSOPHY

РОБОЧА ПРОГРАМА

Ступінь вищої освіти	«бакалавр»	«bachelor»
Галузь знань	03 «Гуманітарні науки»/ 07 «Управління та адміністрування»/	«Humanities» «Management and Administration»
Спеціальність	035 «Філологія»/ 071 «Облік і оподаткування»	«Philology» «Accounting and Taxation»
Освітня програма	«Германські мови та літератури (переклад включно) перша – англійська» «Облік і оподаткування»	«Germanic Languages and Literature (including translation) first foreign language - English» «Accounting and Taxation»

Розробник: Стопчак Микола, доктор історичних наук, професор

Гарант освітньої програми «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» – Тимощук Наталія, кандидат філологічних наук, доцент

Гарант освітньої програми «Облік і оподаткування» – Гладій Ірина, кандидат економічних наук, доцент

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри права від 15.03.2023 протокол № 04; на засіданні вченої ради факультету економіки, менеджменту та права від 13.04.2023 протокол № 04

Рецензенти:

Кокарча Юлія, кандидат політичних наук, доцент

Яровий Анатолій, кандидат філософських наук, доцент, доцент кафедри історії України та філософії Вінницького національного аграрного університету

Редактор: Фатєєва Т.
Комп'ютерна верстка: Тимощук М.

Підп. до друку 03.05.2023. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 1,39.
Обл.-вид. арк. 1,20. Тираж 2. Зам. № 158.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ:

Мета вивчення дисципліни.

Навчальна дисципліна «Філософія» є обов'язковою і базовою складовою гуманітарної освіти, метою якої є формування у здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» філософської культури мислення; пізнання людиною навколишнього світу і самої себе; створення у людини цілісної картини світу; вироблення вміння застосовувати філософську методологію у практичній діяльності; розвинення самої здатності логічного мислення, вдосконалення гнучкості, ясності у розкритті його нових граней і можливостей; формування світоглядної орієнтації майбутніх спеціалістів у різних сферах суспільного життя, зокрема, у сфері обліку та оподаткування, а також філології.

Оволодіння основами філософії є необхідним і визначальним у формуванні світогляду спеціаліста вищої кваліфікації. Адже світогляд – це не тільки сукупність загальних знань про світ, це також соціальні пріоритети та гуманістичні цінності – все те, що визначає вибір лінії поведінки особистості в житті, її відповідальне відношення до суспільства, до самої себе.

Результати вивчення навчальної дисципліни її місце в освітньому процесі.

- формування у студентів цілісного уявлення про специфіку і зміст філософського знання, його проблематику, поняття та категорії;
- формування системного знання про історію зарубіжної та вітчизняної філософії, її сучасний стан і перспективи подальшого розвитку;
- розуміння того, що становлення та розвиток сучасної науки неможливий без філософії як теоретично-методологічної основи людського світобачення та світорозуміння;
- розвиток творчого мислення студентів, засвоєння ними нових теоретичних досягнень у розвитку сучасної філософської думки;
- вироблення у студентів вміння критично аналізувати різного роду догми, стереотипи і шаблони;
- формування цілісного уявлення про процес правильного, аналітичного, критичного мислення та законів, яким воно підпорядковане;
- оволодіння студентами прийомів доведення та спростування під час дискусій;
- вміння поєднувати теоретичні положення з проблемами реальної дійсності, практичної діяльності майбутнього спеціаліста.

Кінцевим результатом навчання у студента повинне бути сформоване постійне прагнення стимулювати своє креативне мислення на розумовий пошук наукової істини та вміння творчо використовувати отримані знання у соціально-політичній та професійній діяльності.

Результатом вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Філософія» для освітньої програми «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» є формування комплексу компетентностей:

- інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 07. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК 11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

- програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН 3. Організувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН 4. Розуміти фундаментальні принципи буття людини, природи, суспільства.

ПРН 5. Співпрацювати з колегами, представниками інших культур та релігій, причетними до різних політичних поглядів тощо.

ПРН 6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПРН 7. Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.

Результатом вивчення обов'язкової навчальної дисципліни «Філософія» для освітньої програми «Облік і оподаткування» є формування комплексу компетентностей:

- інтегральна компетентність:

Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, перекладу) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування теорій та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.

- загальні компетентності (ЗК):

ЗК 01. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 02. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

ЗК 03. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК 04. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК 05. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК 06. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 07. Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК 08. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК 09. Здатність спілкуватися іноземною мовою.

ЗК 13. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

ЗК 14. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК 15. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

- фахові (спеціальні) компетентності спеціальності (СК) :

СК 01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, робити узагальнення стосовно оцінки прояву окремих явищ, які властиві сучасним процесам в економіці.

СК 04. Застосовувати знання права та податкового законодавства в практичній діяльності суб'єктів господарювання

- програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 01. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

ПРН 21. Розуміти вимоги до діяльності за спеціальністю, зумовлені необхідністю забезпечення сталого розвитку України, її зміцнення як демократичної, соціальної, правової держави.

ПРН 23. Зберігати та примножувати досягнення і цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.

Міждисциплінарні зв'язки. Робоча програма з дисципліни «Філософія» упорядкована відповідно до анотації освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів:

- за освітньо-професійною програмою «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська» «Філософія» вивчається у першому семестрі і є методологічною основою подальшого вивчення таких професійно орієнтованих дисциплін як «Основи теорії мовної комунікації», «Українська мова за професійним спрямуванням», «Лінгвокраїнознавство країн першої іноземної мови».

- за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування» дисципліна «Філософія» вивчається у першому семестрі і є методологічною основою подальшого вивчення такої професійно орієнтованої дисципліни як «Статистика».

Критерії оцінювання результатів навчання.

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за кожним запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни. Мінімальний пороговий рівень оцінки варто визначати за допомогою якісних критеріїв і трансформувати його в мінімальну позитивну оцінку використовуваної числової (рейтингової) шкали.

За кожне практичне заняття – до 5 балів (5 балів * 14 занять = 70 балів)

Самостійна робота здобувача оцінюється до 30 балів

Разом за семестр – 100 балів.

I. За кожне практичне заняття здобувач може отримати в загальній сумі – до 5 балів за такі види робіт:

- повне розкриття студентом питань практичного заняття;
- доповнення при розгляді питань практичного заняття;
- участь в обговоренні дискусійних питань;
- тестування;
- письмова контрольна робота.

II. Самостійна робота здобувача оцінюється в загальній сумі – до 30 балів:

- виконання індивідуального завдання у вигляді підготовки реферату та його повідомлення за темою, яку пропонує викладач – 6 балів;
- самостійне вивчення окремих тем або питань із розробкою конспекту – 4 бали;
- творчі завдання (доповіді, огляди) – 4 бали;
- підготовка письмових відповідей на проблемні питання – 4 бали;
- підготовка презентацій з обраної теми – 6 балів;
- доповіді на наукових студентських конференціях – 6 балів.

Рівні компетентності	За шкалою ДТЕУ	Критерії оцінювання
1	2	3
Високий (дослідницький)	90-100	Має обґрунтовані та всебічні знання з дисципліни, вміє узагальнювати та систематизувати набуті знання; самостійно знаходить джерела інформації та працює з ними; проводить власні дослідження, може використовувати набуті знання та вміння при розв'язанні задач.
Достатній (частково-пошуковий)	82-89	Володіє навчальним матеріалом, вміє зіставляти та узагальнювати, виявляє творчий інтерес до предмету, виконує завдання з повним поясненням та обґрунтуванням, але допускає незначні помилки; може усвідомити нові для нього факти, ідеї.
	75-81	Володіє визначеним програмою навчальним матеріалом; розв'язує завдання, передбачені програмою, з частковим поясненням.
Елементарний (репродуктивний)	69-74	Володіє навчальним матеріалом на репродуктивному рівні; може самостійно розв'язати та пояснити розв'язання завдання.
	60-68	Ознайомлений з навчальним матеріалом, відтворює його на репродуктивному рівні; виконує елементарні завдання за зразком або відомим алгоритмом.
Низький (фрагментарний)	35-59	Ознайомлений та відтворює навчальний матеріал на рівні окремих фактів та фрагментів матеріалу; під керівництвом викладача виконує елементарні завдання.
	1-34	Ознайомлений з навчальним матеріалом на рівні розпізнавання та відтворення окремих фактів.

Здобувачі вищої освіти, які повністю виконали програму дисципліни та набрали достатню кількість балів, отримують підсумкову оцінку без опитування чи виконання екзаменаційного завдання (згідно з Положенням Про оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти №12 від 07.02.2022).

У разі, якщо здобувач вищої освіти бажає поліпшити свою оцінку, або не набрав 75 балів, він складає екзамен з усієї програми навчальної дисципліни у вигляді письмового опитування знань згідно завдань встановленого зразка.

Результат виконання екзаменаційних завдань оцінюється з урахуванням результатів у співвідношенні 80:20, де 80 – максимальна оцінка за виконання екзаменаційного завдання, 20 – результат поточної успішності відповідно до шкали переводу поточної роботи для врахування її при підсумковій оцінці.

Здобувач вищої освіти, який не погоджується з оцінкою, отриманою під час підсумкового (семестрового) контролю, має право звернутися із проханням переглянути оцінку, одержану на екзамені (згідно Положення про апеляцію результатів підсумкового контролю знань студентів №32 від 07.02.2022).

**Обсяг дисципліни в кредитах та його розподіл
(тематичний план)**

Назва теми	Кількість годин				Форми контролю
	Усього годин / кредитів	з них:			
		лекції	практичні	СРС	
Тема 1. Філософія як універсальний тип знань. Історико-філософський процес.	24	6	8	10	УО, КР, ПТ, Р, РП, ІЗ
1.1. Світогляд як явище духовного життя суспільства.		2	2	3	
1.2. Філософія – феномен духовної культури людства.		2	2	3	
1.3. Історико-філософський процес.		2	4	4	
Тема 2. Онтологія. Філософське розуміння світу.	14	2	2	10	УО, ПТ, Р, РП, ІЗ
Тема 3. Філософська антропология. Філософія людини.	14	2	2	10	ПТ, Р, РП, ІЗ
Тема 4. Філософія свідомості.	16	2	2	12	УО, ПТ, Р, РП, ІЗ
Тема 5. Гносеологія. Філософія пізнання.	14	2	2	10	УО, КР, ПТ, Р, РП, ІЗ
Тема 6. Діалектика – всезагальна теорія розвитку.	14	2	2	10	УО, ПТ, Р, РП, ІЗ
Тема 7. Філософія суспільства.	14	2	2	10	УО, ПТ, Р, РП, ІЗ
Тема 8. Філософія економіки.	12	2	-	10	ПТ, Р, РП, ІЗ
Тема 9. Філософія моралі.	14	2	2	10	УО, Р, КТ
Тема 10. Філософія релігії.	14	2	2	10	УО, Р, КТ
Тема 11. Філософія культури.	16	2	2	12	УО, Т, Р
Тема 12. Філософія цивілізації.	14	2	2	10	УО, Т, Р
Разом:	180/6	28	28	124	
Підсумковий контроль					екзамен

Умовні позначення:

КТ – комп'ютерне тестування

Р – реферат

Т – тестування

УО – усне опитування

ІЗ – індивідуальні завдання

КР – контрольна робота

ПТ – письмове тестування

РП – реферативне повідомлення.

2. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст дисципліни (теми програми)

Тема 1. Філософія як універсальний тип знань. Історико-філософський процес

Філософія як теоретичне ядро світоглядного знання. Сутність, структура та історичні типи світогляду. Природа філософського знання. Предмет, структура та основні функції філософії. Історія філософії – об'єктивний історичний процес розвитку світової філософської думки. Сутність, основні ознаки та характерні риси основних етапів становлення та розвитку світової філософії. Діалог концепцій, думок, поглядів як фактор розвитку філософського процесу.

Тема 2. Онтологія. Філософське розуміння світу

Історико-філософські концепції онтології. Генезис поняття «буття». Поняття субстанції. Матеріалістична та ідеалістична онтологія. Моністичні та плюралістичні концепції буття. Буття та небуття. Співвідношення буття та сущого, буття та існування.

Рух та розвиток. Матеріальна єдність світу та класифікація наук. Форми руху матерії. Час та простір як модуси існування світу. Особливості суспільного часу та простору. Співвідношення природи та суспільства у розвитку світу.

Тема 3. Філософська антропологія. Філософія людини

Людина як предмет філософії. Уявлення про природу та сутність людини на різних етапах розвитку філософії. Сутність людини. Антропосоціогенез.

Поняття індивіда, індивідуальності та особистості. Особистість як продукт і творець соціального середовища. Відчуження. Передумови розвитку особистості. Свобода та відповідальність особистості.

Тема 4. Філософія свідомості

Історико-філософські концепції свідомості. Засади виникнення свідомості. Співвідношення онтогенезу та філогенезу.

Тотожність буття та свідомості. Мислення як атрибут субстанції. Закономірність виникнення свідомості як ідеальної форми матеріального.

Свідомість, мислення та мова. Свідомість та самосвідомість.

Форми суспільної свідомості: історичні засади диференціації суспільної свідомості на форми.

Тема 5. Гносеологія. Філософія пізнання

Основні гносеологічні концепції в історії філософії. Агностицизм та його сучасні варіації. Суб'єкт і об'єкт пізнання.

Загальні рівні пізнання. Сутність та взаємозв'язок емпіризму та ірраціоналізму. Особливості та підрівні чуттєвого пізнання.

Зміст розсудку. Відмінності формальної логіки у буденній та науковій свідомості. Раціональні методи пізнання.

Категорійний рівень розуму як вищого рівня пізнання.

Особливості, рівні і форми наукового пізнання. Основні методи наукового пізнання.

Поняття істини. Практика як критерій істинності пізнання та критерій істинності самої практики.

Тема 6. Діалектика – всезагальна теорія розвитку

Діалектика як вчення про всезагальний розвиток. Історико-філософські форми діалектики. Поняття розвитку. Розвиток і саморозвиток. Всезагальність законів розвитку. Альтернативні концепції розвитку.

Основні принципи та закони діалектики. Сутність суперечності. Форми та способи розв'язання суперечностей.

Сутність та зміст категорій діалектики. Співвідношення категорій діалектики.

Тема 7. Філософія суспільства

Основні концепції суспільства у філософії. Поняття суспільства. Суспільство та спільнота. Суспільні відносини та їх структура.

Суспільство як система форм суспільної свідомості. Функції суспільства.

Рушійні сили розвитку суспільства. Діяльність як спосіб існування та розвитку людини й суспільства.

Тема 8. Філософія економіки

Технологічні, фінансові, наукові та соціокультурні засади економіки у філософії економіки. Філософське тлумачення економічних теорій.

Економіка в системі суспільних відносин. Людина як суб'єкт економічної діяльності.

Економіка в системі соціокультурних, ідеологічних, морально-психологічних і релігійних відносин.

Тема 9. Філософія моралі

Історичний розвиток філософських уявлень про мораль. Категорії моралі. Мораль та моральність. Поняття нігілізму. Абсолютизм та релятивізм у етиці. Формування моральності особистості. Людина як найвища цінність. Етична проблематика в економічній діяльності. Місце етики в сучасному світі.

Тема 10. Філософія релігії

Історичні етапи становлення філософії релігії. Сучасна філософія релігії. Науково-пізнавальний та світоглядний аспекти філософського вивчення релігії. Критичний та апологетичний підходи до визначення сутності та істинності релігії. Роль і місце релігії в сучасному світі.

Тема 11. Філософія культури

Поняття культури. Основні концепції культури. Культура як соціальне, матеріально-духовне явище. Конкретно-історичні типи існування культури.

Форми культури. Національне та загальнолюдське в культурі. Діалогічний характер культури. Культура як спосіб буття людини. Духовна культура як форма ціннісної єдності цивілізації. Людина як творець та творіння культури. Феномени субкультури та контркультури.

Тема 12. Філософія цивілізації

Поняття цивілізації та її основні концепції. Історичні типи цивілізацій. Цивілізація та цивілізації. Сучасна світова цивілізація, її характерні особливості, протиріччя. Поняття, структура цивілізаційних основ розвитку сучасного людства. Інформаційне суспільство. Світова цивілізація – нова парадигма розвитку.

Поняття футурології. Основні футурологічні концепції. Завдання переходу від технологічної до антропогенної цивілізації. Універсальна концепція сталого розвитку. Глобальність як сутнісна ознака сучасної цивілізації. Сутність, походження та основні типи глобальних проблем.

Структура навчальної дисципліни

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, години
<p>Знати: характерні особливості етапів історико-філософського процесу.</p> <p>Вміти; застосовувати отримані знання у своїй професійній діяльності; орієнтуватися у філософських течіях різних історичних епох; у полеміці аргументовано захищати свою світоглядну позицію.</p>	<p style="text-align: center;">Тема 1. Філософія як універсальний тип знань. Історико-філософський процес.</p> <p>Лекція № 1 Світогляд як явище духовного життя суспільства. План лекції 1. Світогляд, його сутність та структурна характеристика. 2. Типологія світогляду.</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Лекція № 2 Філософія – феномен духовної культури людства. План лекції 1. Філософія як теоретичне ядро світоглядного знання. 2. Предмет і структура філософії; основне питання філософії. 3. Основні функції філософії.</p> <p style="text-align: center;">-----</p> <p>Лекція № 3 Історико-філософський процес. План лекції 1. Історичні умови та соціокультурні фактори виникнення філософії. 2. Основні етапи історико-філософського процесу.</p> <p><u>Рекомендовані джерела:</u> Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Додаткові: 16, 17, 18, 21, 22, 23, 25, 31, 33, 36. Інтернет-ресурси: 37, 38, 39, 40, 41.</p>	<p>2</p> <p>-----</p> <p>2</p> <p>-----</p> <p>2</p>
	<p>Самостійної робота студентів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На основі рекомендованої літератури та конспекту лекцій підготувати питання плану семінарського заняття для їх всебічного обговорення на семінарі. 2. Вивчаючи філософські словники, енциклопедії та підручники, сформулювати власний словник філософських термінів, понять і категорій, визначення яких необхідно вивчити. 3. Звернути увагу на періодизацію та характерні риси Античної філософії. 4. З'ясувати характер співвідношення релігії та філософії в епоху Середньовіччя. 5. Розкрити зміст антропологічної спрямованості філософії епохи Відродження. 6. Звернути увагу на співвідношення філософії і науки Нового часу. 7. Розкрити особливості німецької класичної філософії. 8. З'ясувати вплив марксизму на подальший розвиток суспільних наук. 9. Засвоїти зміст та сутність сучасної посткласичної філософської думки та з'ясувати її наукове та світоглядне значення. 	<p>10</p>

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, години
	<p>10. Звернути увагу на чинники формування української філософської думки, на особливості класичного періоду розвитку філософії в Україні, на відмінності філософських поглядів «західників» та «слов'янофілів» російської філософії XIX ст.</p> <p>11. До даного заняття потрібно знати визначення таких понять: <i>агностицизм, антропоцентризм, апіоризм, волюнтаризм, геліоцентризм, геоцентризм, герменевтика, гуманізм, деїзм, діалектика, дуалізм, екзистенціалізм, екзистенція, емпіризм, епікуреїзм, «західники», ідеалізм, ірраціоналізм, категоричний імператив, кордіогносія, кордоцентризм, логос, матеріалізм, матеріалістичне розуміння історії, метафізика, міфологія, монадологія, наука, неоплатонізм, неопозитивізм, неотомізм, номіналізм, патристика, пантеїзм, позитивізм, постпозитивізм, психоаналіз, раціоналізм, реалізм, релігія, ренесанс, реформація, світогляд, сенсуалізм, скептицизм, «слов'янофіли», стоїцизм, схоластика, християнський екзистенціалізм, філософія.</i></p> <p>12. Підготуватися до тестування з даної теми.</p>	
	<p>Практичне заняття № 1 Питання до заняття 1. Поняття світогляду, його сутність, структура та функції. 2. Історичні типи світогляду. 3. Філософський світогляд та його особливості</p>	2
	<p>Практичне заняття № 2 Питання до заняття 1. Історичні умови та соціокультурні засади виникнення філософії. 2. Давньоіндійська філософія: а) ортодоксальні філософські школи (веданта, міманса, вайшешика, санкх'я, ньая, йога); б) неортодоксальні філософські школи (буддизм, джайнізм, чарвака-локаята). 3. Філософія стародавнього Китаю: даосизм, конфуціанство, моїзм, легізм. Стихійна діалектика та матеріалізм.</p>	2
	<p>Практичне заняття № 3 Питання до заняття 1. Філософія Нового часу: а) матеріалістичний емпіризм Ф. Бекона; матеріалізм, метафізика та механіцизм Т. Гоббса; б) раціоналізм, дуалізм, вчення про метод Р. Декарта; в) раціоналізм і пантеїзм Б. Спінози (його вчення про субстанцію); г) сенсуалізм, емпіризм, вчення про первинні та вторинні якості Д. Локка; д) раціоналізм та монадологія Г.В. Лейбніца; е) суб'єктивний ідеалізм Дж. Берклі та Д. Юма. 2. Німецька класична філософія:</p>	2

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, години
	<p>2. Проблема субстанції у філософії. Категорія матерії та її методологічне значення:</p> <p>а) історико-філософський генезис поняття матерії;</p> <p>б) сучасна наука про будову матерії, її основні форми та рівні системної організації.</p> <p>3. Поняття руху і розвитку матерії. Об'єктивність, абсолютність та відносність руху. Основні форми руху матерії, їх взаємозв'язок.</p> <p>4. Поняття простору і часу. Основні концепції простору і часу у філософії та науці. Особливості суспільного часу і простору.</p>	
<p>Знати: сутнісні характеристики людини, з'ясувати основні риси та типи особистості.</p> <p>Вміти: орієнтуватися у різноманітних філософських, наукових концепціях людини; обґрунтовано сформулювати свою життєву позицію, вибудувати життєву стратегію своєї громадянської поведінки і діяльності.</p>	<p>Тема 3. Філософська антропологія. Філософія людини.</p> <p>Лекція № 5</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Проблема природи і сутності людини у філософії. 2. Поняття особистості, її сутнісні характеристики. Основні типи особистості. <p>Рекомендовані джерела:</p> <p>Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13.</p> <p>Додаткові: 14, 16, 18, 21, 22, 23, 25, 33, 35.</p> <p>Інтернет-ресурси: 37, 38, 39, 40, 41.</p>	2
	<p>Самостійної робота здобувачів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Звернути увагу на аналіз співвідношення біологічного, психічного і соціального в людині. 2. Розуміти місце людини як особистості у суспільстві. 3. Підготуватися до тестових завдань з даної теми. 4. При вивченні даної теми потрібно знати визначення таких понять: <i>антропологія, антропосоціогенез, антропоцентризм, філософська антропологія, індивід, індивідуальність, людина, особистість.</i> 	10
	<p>Практичне заняття № 6</p> <p>Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття людини. Основні концепції походження та еволюції людини. 2. Сутність людини. Біологічне, психічне та соціальне в людині. Проблема антропосоціогенезу. 3. Поняття особистості. Особистість як продукт і творець соціального середовища. Типи особистості. 4. Соціальна та біологічна тривалість людського життя, його самоцінність і сенс. Проблема життя і смерті людини, феномен безсмертя; щастя і доля людини. 	2

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, години
<p>Знати: сутність, структуру та функції свідомості.</p> <p>Вміти: розрізняти наукову концепцію свідомості від різних ненаукових і антинаукових її концепцій.</p>	<p style="text-align: center;">Тема 4. Філософія свідомості</p> <p>Лекція № 6 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> Проблема свідомості у філософії. Сутність та структура свідомості. Соціальна природа свідомості. <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні:</i> 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13. <i>Додаткові:</i> 18, 19, 21, 22, 23. <i>Інтернет-ресурси:</i> 37, 38, 39, 40, 41.</p> <hr/> <p>Самостійної робота здобувачів.</p> <ol style="list-style-type: none"> На основі рекомендованої літератури та конспекту лекцій підготувати питання плану практичного заняття для їх всебічного обговорення на практичному занятті. Проаналізувати об'єктивне і суб'єктивне у свідомості. З'ясувати зміст таких понять: <i>відображення, воля, емоції, ідеальне, мислення, мова, почуття, рефлексія, самосвідомість, свідомість.</i> <p>Підготуватися до тестування з даної теми.</p> <hr/> <p>Практичне заняття № 7 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> Поняття свідомості, її сутність і структура. Свідомість – найвищий рівень психічної активності людини як соціальної істоти: Основні концепції походження свідомості. Соціальна природа свідомості, її властивості та рівні. Основні функції свідомості. Свідомість, мислення і мова. Свідомість та самосвідомість. 	<p style="text-align: center;">2</p> <hr/> <p style="text-align: center;">12</p> <hr/> <p style="text-align: center;">2</p>
<p>Знати: сторони пізнавального процесу, їх форми.</p> <p>Вміти: застосовувати знання даної теми у своїй професійній діяльності, в удосконаленні свого професіоналізму, у захисті своєї світоглядної позиції.</p>	<p style="text-align: center;">Тема 5. Гносеологія. Філософія пізнання.</p> <p>Лекція № 7 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> Основні принципи пізнавального процесу, його сутність та структура: Проблема істини у філософії та науці: Гносеологічний статус практики, її форми, структура та основні функції. Практика як основний критерій істинності знання. Основні методи і форми наукового пізнання: <p>Рекомендовані джерела: <i>Основні:</i> 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13. <i>Додаткові:</i> 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 31, 33. <i>Інтернет-ресурси:</i> 37, 38, 39, 40, 41</p> <hr/> <p>Самостійної робота здобувачів.</p> <ol style="list-style-type: none"> На основі рекомендованої літератури та конспекту лекцій підготувати питання плану практичного заняття для їх всебічного обговорення на практичному занятті. 	<p style="text-align: center;">2</p> <hr/> <p style="text-align: center;">10</p>

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, години
	<p>2. Звернути увагу на об'єктивність змісту істинного знання та на суб'єктивний характер форм його існування.</p> <p>3. Проаналізувати співвідношення істинного знання і заблудження.</p> <p>4. З'ясувати зміст таких понять: <i>агностицизм, гіпотеза, гносеологічний оптимізм, гносеологія, заблудження, ідея, істина, метод, науковий факт, практика, проблема, скептицизм, теорія.</i></p> <p>5. Підготуватися до контрольної роботи та тестування з даної теми.</p>	
	<p>Практичне заняття № 8 Питання до заняття</p> <p>1. Основні принципи пізнавального процесу, його сутність та структура:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) суб'єкт та об'єкт пізнання; б) чуттєва та раціональна сторони пізнання, їх форми та взаємозв'язок; в) особливості пізнання природи та соціального світу. <p>2. Проблема істини у філософії та науці:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) поняття істини. Істина і заблудження; б) об'єктивність та конкретність істини; в) діалектичний характер взаємозв'язку абсолютної та відносної істин. <p>3. Гносеологічний статус практики, її форми, структура та основні функції. Практика як основний критерій істинності знання.</p> <p>4. Основні методи і форми наукового пізнання:</p> <ul style="list-style-type: none"> а) поняття наукового методу. Емпіричний та теоретичний рівні пізнання, їх основні методи; б) форми знання: науковий факт, проблема, гіпотеза, ідея, теорія; в) сутність і структура наукової теорії, основні методи її побудови: історичний, логічний, системний, сходження від абстрактного до конкретного. 	2
<p>Знати: зміст основних структурних елементів діалектики.</p> <p>Вміти: застосовувати діалектику як методологію наукового пізнання і практичної</p>	<p>Тема 6. Діалектика – всезагальна теорія розвитку</p> <p>Лекція № 8 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Метафізика як вчення про незмінні основи світу. 2. Діалектика як вчення про розвиток і спосіб мислення, її сутність та структура. 3. Основні закони матеріалістичної діалектики 4. Основні категорії діалектики. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Додаткові: 16,17, 18, 21, 22, 23, 31, 33. Інтернет-ресурси: 37, 38, 39, 40, 41.</p>	2

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, години
діяльності.	<p>Самостійної робота здобувачів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На основі рекомендованої літератури та конспекту лекцій підготувати питання плану практичного заняття для їх всебічного обговорення на практичному занятті. 2. Звернути увагу на відмінність практичного застосування метафізичного та діалектичного способів мислення. 3. З'ясувати зміст таких понять: <i>діалектика, закон, заперечення, категорія, кількість, метафізика, міра, розвиток, принцип, протиріччя, стрибок, якість.</i> 4. Підготуватися до тестових завдань з даної теми. <p>Практичне заняття № 9</p> <p>Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття розвитку. Метафізична і діалектична концепції розвитку: <ol style="list-style-type: none"> а) метафізика як вчення про незмінні основи світу. Метафізичні образи розвитку: релятивізм, еkleктика, софістика, скептицизм та догматизм; <ol style="list-style-type: none"> б) діалектика як вчення про розвиток і спосіб мислення, її сутність та структура; в) історико-філософські форми діалектики; г) об'єктивна і суб'єктивна діалектика. 2. Закон єдності та боротьби протилежностей – суть, ядро діалектики: <ol style="list-style-type: none"> а) протиріччя як джерело руху і розвитку; б) види протиріч. 3. Закон взаємопереходу кількісних і якісних змін: <ol style="list-style-type: none"> а) категорії властивості, якості, кількості, міри; б) стрибок та його види. 4. Закон заперечення заперечення. Діалектичне та метафізичне розуміння заперечення. 5. Основні категорії діалектики, їх зміст і місце в процесі пізнання природи та суспільства. 	<p>10</p> <p>2</p>
<p>Знати: структуру суспільства і концепції його походження.</p> <p>Вміти: застосовувати отримані знання для формування активної життєвої позиції.</p>	<p style="text-align: center;">Тема 7. Філософія суспільства</p> <p>Лекція № 9</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття суспільства, його сутність та структура. 2. Сутність матеріалістичного розуміння історичного процесу. 3. Поняття діяльності; структура, типи та форми діяльності. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Додаткові: 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 25, 34, 35. Інтернет-ресурси: 37, 38, 39, 40, 41.</p>	2
	<p>Самостійної робота здобувачів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На основі рекомендованої літератури та конспекту лекцій підготувати питання плану практичного заняття для їх всебічного обговорення на практичному занятті. 	10

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, години
	<p>2. Ознайомитися з працею К. Маркса і Ф. Енгельса: «Німецька ідеологія» (I глава) та працею К. Маркса: «Передумова до критики політичної економії» (т. 13, ст. 6 – 8).</p> <p>3. З'ясувати зміст таких понять: <i>діяльність, ідеологія, нація, соціальна мобільність, соціальна стратифікація, соціальні класи, спільнота, спосіб виробництва, суспільна психологія, суспільна свідомість, суспільне буття, суспільство.</i></p> <p>4. Підготуватися до тестування з даної теми.</p>	
	<p>Практичне заняття № 10 Питання до заняття</p> <p>1. Суспільство як система. Суспільство та спільнота. Основні сфери життєдіяльності людей у суспільстві. Суспільні відносини та їх структура.</p> <p>2. Основні концепції суспільства у філософії. Історико-матеріалістична концепція суспільства:</p> <p>а) суспільне буття і суспільна свідомість, їх взаємозв'язок; б) основні форми суспільної свідомості; в) суспільна психологія та ідеологія; г) суспільна та індивідуальна свідомість, їх взаємовплив.</p>	2
<p>Знати: місце економіки в системі суспільних відносин та її духовні виміри.</p> <p>Вміти: застосовувати філософські знання для осмислення основ економічного буття як однієї із найважливіших сфер життя людини і суспільства.</p>	<p style="text-align: center;">Тема 8. Філософія економіки</p> <p>Лекція № 10 План лекції</p> <p>1. Філософія як методологічна основа економічного управління та господарювання. Духовні компоненти економіки.</p> <p>2. Поняття ринку. Ринок – середовище для вільного самовизначення людини як суб'єкта економічної діяльності.</p> <p>3. Практична філософія підприємця. Конкуренція як форма вирішення протиріч між людьми в процесі підприємницької діяльності.</p> <p>4. Людиновимірна сутність економіки. Особливості соціальної роботи та соціального забезпечення в умовах ринкової економіки.</p> <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 6, 9, 10, 11, 12, 13. Додаткові: 18, 21, 22, 23, 24, 26, 33, Інтернет-ресурси: 37, 38, 39, 40, 41.</p>	2
	<p>Самостійна робота студентів.</p> <p>1. Звернути увагу на з'ясування параметрів практичної філософії підприємця.</p> <p>2. З'ясувати зміст таких понять: <i>економіка, економічна ідеологія, економічна психологія, економічна свідомість, конкуренція, ринок, підприємництво.</i></p> <p>3. З'ясувати, чи правомірно говорити про багатовимірність філософського тлумачення економіки.</p> <p>4. Підготуватися до тестування з даної теми.</p>	10

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, години
<p>Знати: основні принципи та категорії моральної свідомості; відмінності етики та етикету.</p> <p>Вміти: чітко розрізняти цінність та істину; використовувати отримані знання з даної теми у стосунках з іншими людьми.</p>	<p style="text-align: center;">Тема 9. Філософія моралі</p> <p>Лекція № 11 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етика як філософська дисципліна. Мораль як форма суспільної свідомості, її структура, принципи та категорії. 2. Етична проблематика в економічній діяльності. 3. Поняття «цінність»; цінності як визначальні характеристики людського буття. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Додаткові: 15, 16, 17, 18, 21, 22, 23, 31. Інтернет-ресурси: 37, 38, 39, 40, 41.</p>	2
	<p>Самостійної робота здобувачів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На основі рекомендованої літератури підготувати питання плану практичного заняття для їх всебічного обговорення на практичному занятті. 2. Звернути увагу на історичний характер моральних норм і правил, на системи ціннісних орієнтацій у ХХІ ст. 3. З'ясувати зміст таких понять: <i>етика, етикет, мораль, система ціннісних орієнтацій, цінність</i>. 4. Підготуватися до тестування з даної теми. 	10
	<p>Практичне заняття № 11 Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Етика як галузь філософського знання та її місце у сучасному світі. Поняття моралі; основні принципи та категорії моральної свідомості. 2. Історичний розвиток філософських уявлень про мораль. Формування моральної свідомості особистості. 3. Етика та етикет. Етична проблематика в економічній діяльності. 4. Цінності як визначальні характеристики людського буття. Структура цінностей та їх класифікація. Провідні системи ціннісних орієнтацій у ХХІ ст. 5. 	2
<p>Знати: сутність, структурні елементи та функції релігії.</p> <p>Вміти: проаналізувати стан релігії у сучасному суспільстві та оцінити</p>	<p style="text-align: center;">Тема 10. Філософія релігії</p> <p>Лекція № 12 План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Філософія релігії як філософське релігієзнавство. Релігійні вірування як основний об'єкт філософського вивчення релігії. 2. Поняття релігії, її сутність та структурні елементи. Основні функції релігії. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Додаткові: 18, 21, 22, 23, 33. Інтернет-ресурси: 37, 38, 39, 40, 41 .</p>	2

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, години
перспективи змін релігійної свідомості.	<p>Самостійної робота здобувачів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. При вивченні даної теми на основі рекомендованої літератури підготувати питання плану практичного заняття для їх всебічного обговорення на практичному занятті. 2. Звернути увагу на з'ясування релігійних вірувань як основного об'єкта філософського вивчення релігії. 3. З'ясувати зміст таких понять: <i>релігійна свідомість, релігійне вірування, релігія, теологія, філософія релігії.</i> 4. Підготуватися до тестування з даної теми. 	10
	<p>Практичне заняття № 12</p> <p>Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Науково-пізнавальний та світоглядний аспекти філософського вивчення релігії. Гносеологічні, соціально-економічні та психологічні корені релігії. 2. Матеріалістичні теорії походження та функціонування релігії. 3. Теологічні та ідеалістичні пояснення релігійності людини. 	2
<p>Знати: сутність культури, її структуру і функції.</p> <p>Вміти: застосовувати отримані знання для обґрунтування своєї соціально-політичної позиції.</p>	<p style="text-align: center;">Тема 11. Філософія культури</p> <p>Лекція № 13</p> <p>План лекції</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Культура як суспільне явище, її сутність, структура та функції. 2. Конкретно-історичні типи існування культури. <p>Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13. Додаткові: 14, 16, 17, 18, 22, 22, 23, 27, 28, 29, 30, 31, 33. Інтернет-ресурси: 37, 38, 39, 40, 41 .</p>	2
	<p>Самостійної робота здобувачів.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. На основі рекомендованої літератури та конспекту лекцій підготувати питання плану практичного заняття для їх всебічного обговорення на практичному занятті. 2. Звернути увагу на суттєві відмінності Західного і Східного типів культур. 3. З'ясувати зміст таких понять: <i>духовна культура, контркультура, культура, масова культура, матеріальна культура, субкультура.</i> 4. Підготуватися до тестування з даної теми. 5. 	12
	<p>Практичне заняття № 13</p> <p>Питання до заняття</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття культури. Культура як засіб та форма об'єктивації людської свідомості. Матеріальна та духовна сторони культури. Соціальні функції культури. 2. Предметна і особистісна форми існування культури. Класове, національне та загальнолюдське в культурі. Феномени субкультури, контркультури, масової культури. 	2

Результати навчання	Навчальна діяльність	Робочий час студента, години
	3. Конкретно-історичні типи існування культури. Спадкоємність та новаторство у розвитку культури. 4. Культура як спосіб буття людини. Людина як творець та творіння культури. Ідеал культурної людини.	
Знати: сутність суспільного прогресу, його об'єктивні критерії та історичні типи. Вміти: аналізувати цивілізаційні процеси сучасності.	<p style="text-align: center;">Тема 12. Філософія цивілізації</p> <p>Лекція № 14 План лекції 1. Цивілізація як певний стан функціонування суспільства, її основні ознаки. Співвідношення цивілізації і культури. Конкретно-історичні типи цивілізації. 2. Поняття суспільного прогресу, його сутність та проблема пошуку об'єктивних критеріїв; історичні типи суспільного прогресу. 3. Рекомендовані джерела: Основні: 1, 2, 3, 4, 78, 9, 10, 11, 12, 13. Додаткові: 14, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 33, 36. Інтернет-ресурси: 37, 38, 39, 40, 41.</p> <p>Самостійної робота здобувачів. 1. На основі рекомендованої літератури та конспекту лекцій проаналізувати місце і роль України у сучасному цивілізаційному процесі. 2. З'ясувати зміст таких понять: <i>глобальність, майбутнє, суспільний прогрес, цивілізація.</i> 3. Підготуватися до тестування з даної теми.</p> <p>Практичне заняття № 14 Питання до заняття 1. Сучасна світова цивілізація, її характерні особливості і протиріччя. Проблема формаційного (К. Маркс) та цивілізаційного (А. Тойнбі) підходів до розвитку сучасного людства. Інформаційне суспільство. 2. Глобальність як сутнісна ознака сучасної цивілізації. Сутність, походження та основні типи глобальних проблем, їх взаємозв'язок. 3. Майбутнє як філософська проблема. Поняття футурології. Основні футурологічні концепції людства.</p>	<p style="text-align: center;">2</p> <p style="text-align: center;">10</p> <p style="text-align: center;">2</p>
ВСЬОГО:		180/6

3. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

I. ОСНОВНІ:

1. *Льїн В. В., Кулагін Ю. І. Філософія: підруч.: у 2 ч. Ч. 1. Історія розвитку філософської думки. Київ: «Альтерпрес», 2002. 464 с.*
2. *Льїн В. В., Кулагін Ю. І. Філософія: підруч. в 2 ч. Ч. 2. Актуальні проблеми сучасності. Київ: «Альтерпрес», 2002. 480 с.*
3. *Петрушенко В. Філософія. Львів: Львівська політехніка, 2019. 596 с.*
4. *Подольська Є. А. Філософія: підруч. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 704 с.*
5. *Причепій Є. М., Черній А. М., Чекаль Л. А. Філософія: підруч. 3-тє вид., стер. Київ: Академвидав, 2009. 592 с.*
6. *Філософія: навч. посіб. / Л. В. Губерський, І. Ф. Надольний, В. П. Андрущенко та ін.; За ред. І. Ф. Надольного. 6-тє вид., випр., і доп. Київ: Вікар, 2006. 534 с.*
7. *Філософія. Хрестоматія: навч. посіб. / О. О. Валуйський (відп. ред.), Ю. І. Кулагін, М. О. Шкєпу та інші. Київ: КНТЕУ, 2012. 112 с.*
8. *Філософія: підруч. / В. С. Бліхар та ін. Вид. 2-ге, перероб. та доп. Ужгород: Вид-во УжНУ «Говерла», 2021. 440 с.*
9. *Філософія: словник термінів та персоналій / В. С. Бліхар та ін. Київ: КВІЦ, 2020. 274 с.*
10. *Філософія. Підручник для студентів вищих закладів освіти. Львів: «Новий Світ-2000», 2019. 504 с.*
11. *Філософія: підруч. для студентів і курсантів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації / авт. кол.; за ред. О. В. Рябіної, Л. І. Юрченко. Харків: Видавництво Іванченка І. С., 2021. 286 с.*
12. *Філософія: підруч. / за ред. Є. Р. Борінштейна. Одеса: Університет Ушинського, 2021. 350 с.*
13. *Шепетяк О. Філософія. Львів: Місіонер, 2020. 784 с.*

II. ДОДАТКОВІ

14. *Валуйський О. О. Практикум з філософії. Київ: ВЦ КНТЕУ, 2003. 244 с.*
15. *Валуйський О. О. Філософія суспільства: навч. посіб. Київ: КНТЕУ, 2013. 328 с.*
16. *Губар О. М. Філософія: інтерактивний курс лекцій: навч. посіб. Київ, 2007. 416 с.*
17. *Даніельян О. Г., Дзьобань О. П. Філософія: підруч. Харків: Право, 2015. 342 с.*
18. *Зарубіжна філософія ХХ століття. Київ, 1993. 239 с.*
19. *Зелінський М. Ю. Сучасна футурологія про перспективи людини і людства // Людина в сфері гуманітарного пізнання. Київ, 1998. С. 382–406.*
20. *Льїн В. В. Майбутнє філософського знання: імперативи духовного розвитку особистості. Вісник КНТЕУ. 2002. № 4. С. 26–34.*
21. *Історія української філософії: підруч. Київ: Академвидав, 2008. 624 с.*

22. Історія філософії. Словник / За ред. В. І. Ярошовця. Київ: Знання України, 2005. 1200 с.
23. Лузан А. О. Вступ до філософії: навч. посіб. Київ, 2013. 136 с.
24. Мазаракі А. А., Ільїн В. В. Філософія грошей: Монографія. Київ: КНТЕУ, 2004. 719 с.
25. Ортега-і-Гассет Х. Що таке філософія. URL: http://megalib.com.ua/content/4766_Hose_ORTEGA_I_GASSET_ShO_TAKE_FIL_OSOFIYA.html.
26. Пастухов В. В. Стратегічне управління підприємством: філософія, політика, ефективність: Монографія. Київ: КНТЕУ, 2002. 302 с.
26. Попович М. Нарис історії культури України. Київ, 1998. 728 с.
28. Українська культура: історія і сучасність: навч. посіб. / За ред.: С. О. Черепанової. Львів: Світ, 1994. 456 с.
29. Філософія: підруч. / І. В. Бичко, І. В. Бойченко, М. І. Бойченко, М. П. Бузький. Київ: Либідь, 2001. 408 с.
30. Філософія: підруч. / За ред. М. І. Горлача, В. Г. Кременя, В. К. Рибалка. 2-ге вид., перероб. та доп. Харків: Консум, 2001. 672 с.
31. Філософія, логіка, філософія освіти. Кредитно модульний курс: навч. посіб. / За ред. Додонова Р. О. Київ, 2014. 512 с.
32. Філософська думка в Україні: Бібліогр. словник / В. С. Горський, М. Л. Ткачук, В. М. Нічик та ін. Київ: Пульсари, 2002. 244 с.
33. Філософський енциклопедичний словник. / За ред. В. І. Шинкарука. Київ: Абрис, 2002. 744 с.
34. Філософський словник соціальних термінів. / За ред. В. П. Андрущенко. Харків: Корвін, 2002. 672 с.
35. Хамітов Н., Гармаш Л., Крилова С. Історія філософії: проблема людини та її меж. Вступ до філософської антропології як мета антропології. Навч. посіб. зі словником. 4-те вид. переробл. та доп. Київ: КНТ, 2016. 396 с.
36. Шинкарук В. І. Філософія і сучасні історичні реалії. Філософська і соціологічна думка. 1992. № 4.

ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ

37. <http://www.nbuv.gov.ua> – Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського.
38. <https://pidruchniki.com/filosofiya/> – Філософія: навчальні матеріали онлайн.
39. <http://www.nbuv.gov.ua/portal/libukr.html> – бібліотеки та інформаційні центри України (наук. Бібліотека ім. Вернадського).
40. <http://politics.ellib.org.ua/pages-cat-10.html> – Філософія – Політологія: Онлайн.
41. <https://www.filosof.com.ua/> – Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди.